

28. aug. 1843

FAKTA

Dato:

28. aug. 1843

Sidetæl:

Dagbog C, side 12-18

Dagbogens placering:

Det kgl. Bibliotek NKS 4201, II, 4°

Trykt udgave:

N.L. Faaborg (red.): "Johan Thomas Lundbyes erindringer fra Røsnæs og Skarresø" i Fund og Forskning, XV, 1968, s. 50-54; Jesper Svenningsen (red.): Seks år af et liv. Johan Thomas Lundbye – Dagbøger om tro, skæbne, kunst og kærlighed, København 2018, s. 190-192

TRANSSKRIFTION

28 August

stukket mig i Øinene; den maatte jeg først see. Da vi kom nærmere til den, blev den høi, og ragede med Toppen op i den mørkeblaa Luft; Veiret havde nemlig forandret sig, og det deiligste varme Solskin afløst den kolde, fugtige Formiddagstaage. Vi nærmede os denne Klint omtrent i samme Retning, som Solstraalerne paa denne •13• Dagstid faldt, og det var en mageløs Farvepragt, at see den gule Klint mod den dybe blaa Luft, uden Skygger, Formerne kun betegnede ved de fineste Reflexer; det var henrivende deiligt. "Kan du gaa herfra uden at tegne?" spurgte Ratus.¹ Det falder tungt – svarede jeg, og Enden blev, at jeg satte mig paa en Steen ved Stranden og gjorde en Tegning af Partiet;² Pennen løb saa hurtigt som Fingrene kunde føre den, men dog er jeg ham megen Tak skyldig fordi han fik mig til at glemme Tiden thi jeg har stor Glæde af denne raa Tegning. Vi gik omkring Klinten, og i Sidelys var den endnu deiligere, men her vilde det ikke være muligt i en Hast at tegne de smukke Former med den rige Afvexling af Skygge, Lys og Reflex. Det var det Sidste og jeg troer det Kjønneste jeg saae af Kysten paa Refsnæs. Snart vare vi ved Gaarden og jeg tilhest, Ratus gik ved Siden noget ud ad Veien; derpaa sagde jeg ham Tak for det deilige Besøg og Farvel. I et jevnt Trav tilbagelagde jeg snart de 2 Miil ind til Byen ad den store Landevei. Byerne jeg kom igjennem følge saaledes paa hinanden fra Vest til Øst: Bjørnstrup – Ulstrup – Kongstrup – Nostrup (noget tilvenstre) – Nyrup og tilsidst Rakløv. Denne sidste og Ulstrup ere kun Kirkebyer.

Røssingerne.

Saaledes kalder Almuen Beboerne paa Refsnæs. Jeg havde desværre ikke synderlig Leilighed til at tale med dem, og kjender derfor saare lidt til dem. Deres Dragt var i mine Øine meget smuk og endnu aldeles ufordærvet af Kjøbstadsmoder. Jeg fik Leilighed til at tegne en Pige³ paa Gaarden derude. Farverne •14• i deres Dragter ere meest mørke. Stærke røde Farver anvendes sparsomt, men kjønt. Skjørtet er [overstreget: vævet] meget vidt, men lagt i fine Læg heel rundt, og forneden har det en indvævet Bordt af fine røde, sorte, blaae, gule Linier og en bred grøn; det er ellers mørkeblaat. Trøien af rødbrunt Hvergarn med grønne Baand i Ærmegab og rundt i Halsen; i denne Trøie eller Bul er fastsyet strikkede, mørkegrønne Ærmer, hvis Masker ere dannede i Ruder, og paa den udvendige Side af Armen er paa Ærmet broderet med Uldgarn af samme Farve smaae Rosetter, der ere saa smaae, at de vise sig kun som Knopper. Ærmet gaaer kun til Albuen og her stikker en rynket, med Kniplinger bræmmet Mansket frem. Huen har to egne Klapper, der gaa frem paa Kinden med hvide Kanter; om den er bundet et Tørklæde paa en egen Maade, som jeg fik tegnet. Forklædet er af grovt Hvergarn med mørkeblaa eller sorteblaae brede og smalle hvide Striber, forneden kantet med Baand af forskjellige stærke Farver; jeg veed ikke om Forklæderne findes

vævede til dette bestemte Brug som i andre Egne af Sælland, eller, som Tøiet til Skjørtet, hvori de brogede Bræmmer ere indvævede. Mændenes Dragter saae jeg ikke, da det var i Høsttiden, hvor de klæde sig meget let; men om Vinteren skal de see godt ud i deres lange Kofter og Veste. Den her beskrevne Dragt er Stadsdragt, men jeg saae de fleste Qvinder i en anden. De gik næsten Alle i et hvidt uldent Underskjørt med en temmelig bred sort Kant nedenom, en hvid Bul kantet med røde eller brogede Baand i Halsen, •15• Ærmegabene og rundt om i Livet, hvor den ved et Par Indsnit |i Siderne| er dannet til et lille Skjød bagpaa. Ogsaa Trøien havde de sjældent paa men gik i de blotte Særkærmer. Saaledes gik de Smaae og Store, i Byerne og ved Markarbejdet. Hvad der især behagede mig ved Fruentimmernes Dragt var et vist simpelt, ærbart Udseende, den gav dem dels ved Snit dels ved Farve, og saa takkelige saae de ud, at jeg spurgte om de ikke havde et mere dannet Væsen, end Bønderne i Almindelighed; men det er næppe Tilfælde. De boe paa en afsondret temmelig øde Halvø, hvor de sjældent see Reisende og kun have liden Samfærdsel med Andre. Dertil kommer at Pigerne forsømmes meget hjemme, hvor de egentlig kun muge og malke; Husmoderen kjærner, brygger og bager selv, saa de maa formelig opdrages, hvor de tage Tjeneste hos Folk udenfor Bondestanden. Dette skeer gjerne, naar de i nogle Aar have tjent Bønderne selv, som for største Delen lønner dem med gode Klædningstykker; have de nu samlet sig Klæder vil de gjerne tjene, hvor Lønnen gives dem i Penge, som de dog omhyggelig gjemme og anvende til Bohave. Selv virke de gode Stoffer, som Tepper o. s. v. De sige: det nytter ikke Østerlænderne, eller, dem der østerpaa (Bønderne hiinsides Kallundborg) at de tjene Penge, thi de kaste dem bort til Narrestreger. Bøndergaardene ere sjældent bygget sammen, som i det øvrige Sælland, men havde for det meeste Gab i de fire Hjørner, og det er først i den seneste Tid, at de begynde at hvitte dem udvændig; derimod skal de indtil Gaarden gjerne være hvittede. Bygningerne see dog godt ud med de graagule Leervægge, •16• der staae smukt i Farven til de røde Gavle. Flere Steder saae jeg et lille Huus ligge ved en gammel Stensætning; Mellemmurmene mellem de store Steen i Kredsen var da fyldt ud med Jord og mindre Stene, og dannede saaledes en Art Indhegning; op over den grønne Tue derindenfor var saa et Stykke pløiet og lagt med Kartofler; selve Gravkammeret vel endog benyttet til at gjemme et og andet i, og ihvorvel det var en Vanhelligelse af disse for mig kjære Oldtidsminder, var der dog noget saa hyggeligt i denne venlige Forbindelse af Oldtid og Nutid, at jeg ikke kunde blive vred paa Beboerne af disse Hytter, der mildt hilste mig God-Aften, idet jeg reed forbi. Det er egentlig Alt, hvad jeg veed om Beboerne; men jeg fattede den Beslutning en anden Sommer at leie mig i Kost paa nogen Tid hos en Gaardmand herude, for at male ved Stranden – da skal jeg nok lære Røssingerne at kjende ligesaagodt, som jeg lærte at kjende Morten Jensen og Jens

Nielsen og Niels Jensen⁴ og Slagter Niels og flere i Veiby i denne Sommer, da jeg i to Maaneder levede lykkelige Dage hos Bønderfolk, og lærte blandt dem herlige Mennesker at kjende. – Saa magre disse Linier end ere, vil de dog, naar lang Tid er gaaet, og, naar nye Indtryk kunde have forvasket disse, hjælpe mig til i Erindringen at leve disse to Dage hos Broder Honoratus om igjen. Det er ellers løierligt, at jeg ikke kan skrive Sligt, uden at forestille mig, at jeg skriver det for en Anden end [ITL monogram]

¹ Lundbyes mellemste lillebror, Honoratus R. Lundbye (1821-1888).

² Antagelig Den Kgl. Kobberstiksamling, KKSgb17.

³ Den Hirschsprungske Samling, inv.nr. 1282.

⁴ Under opholdet i Vejby i sommeren 1843 havde Lundbye og P.C. Skovgaard indlogeret sig hos gårdmand Morten Jensen (f. ca. 1803), men havde altså også omgået bl.a. gårdmand Jens Nielsen (f. ca. 1807) og byens skolelærer Niels Jensen (f. ca. 1783).

siendommelige Dale eller Lænkningee, hvor
 Klinten trædes tilbage, saa der dannes en
 klüning rindt begrændset i Dybden af en
 brum grøn Flade, ind mod blavet afbrudt
 til begge Sider af de steile Klintee. Denne
 kaldtes: Grimodalee - der var i den intet Vand-
 løb, men enten i den, eller en mindre, og
 senere kom til, var det at jeg saa en Masse
 Steen med ovallet; Steen man havde skaffet bort
 fra Marken og ned styrtet her, hvor man
 nærmest blev af med dem; men Skraaningee
 hvor de vare nedvæltede var ikke saa stærk, at
 de hæde løbet langt; de størfte længst, og der
 var mange store; de dannede en heelt Masse, og
 ovenfor dem en stor Mængde mindre. Det
 saae ind som et en frem styrtende Masse, der
 truede med at knuse, hvad der maatte komme
 i Veien. Det her Beskrævee saae jeg paa to An-
 sningee - een om Formiddagen og een om
 Eftermiddagen; men nærmere Tiden sig, da jeg
 maatte tænke paa et løbde tilbage til Gær-
 sen hvorfra jeg samme Aften skulde ride til
 Kallundberg igjen. Men længe havde en gnil
 Spræng

28 August

stückket mig i Veien; den maatte jeg først see. Da i kom
 nærmere til den, blev den høj, og sagde med Tjippene
 op i den mørkeblaa Luft; Vindt havde nemlig forandret
 sig, og det deiligste varme Solskin afløst den kold, fug-
 tige Formiddagsvaer. Vi nærmere og denne Klint om-
 trent i samme Retning, som Soltraalene paa denne

Dagens faldt, og det var en mageløs Farvepraagt, at see
 den gule Klint med den dybe blaa Luft, siden Skjævre,
 Formene kun betegnede ved de fineste Reflexer; det var
 kensindende deilig. „Kan du gaa herfra uden at tegne?“
 spurgte Patus. Det faldet tungt - saarede sig, og Enden blev,
 at sig satte mig paa en Steen ved Thunden og gjorde en Teg-
 ning af Patus; Patus løb saa hurtigt, som Fingrene
 kunde fise dem, men dog er sig ham ingen Tak skiltig
 fordi han føle mig til at glemme sig; thi sig har
 stor Gode af denne saa Tegning. Vi gik omkring
 Klinten, og i Sidslys var den endnu deiligere, men
 her vilde det ikke være rimeligt i en Plads at tegne
 de smukke Former med den rige Afvegling af Skjævre,
 Lys og Reflex. Det var det Sids og sig traas det Nærmeste
 sig saae af Kysten paa Nersnes. Smart vare vi ved
 Gaarden og sig tilhest, Patus gik ved Siden meget ind ad
 Veien; derpaa sagde sig ham Tak for det deilige Besøg
 og Farvel. I et jævnt Traa tilhængte sig snart de
 2 Meil ind til Bjerg ad den store Landvei. Bjergene
 sig kom igjennem følge saaledes paa hinanden fra Vest
 til Ost: Bjørnstrøg - Ulstrøg - Kongstrøg - Nøstrøg (nagt
 tilvenstre) - Njøstrøg og til sidst Nakelöv. Denne sidste og
 Ulstrøg ere hin Kirkebyer.

Næssingerne.

Saaledes kaldes Almindeligheden paa Nersnes.
 sig havde desuden ikke sigendelig Leilighed til at tale
 med dem, og kjender derfor saare lidt til dem. Deres
 Dragt var i mine Dage meget smukt og endnu
 aldeles inført arvet af Kjæstetmader. sig fik Leilighed
 til at tegne en pige paa Gaarden derude. Farverne

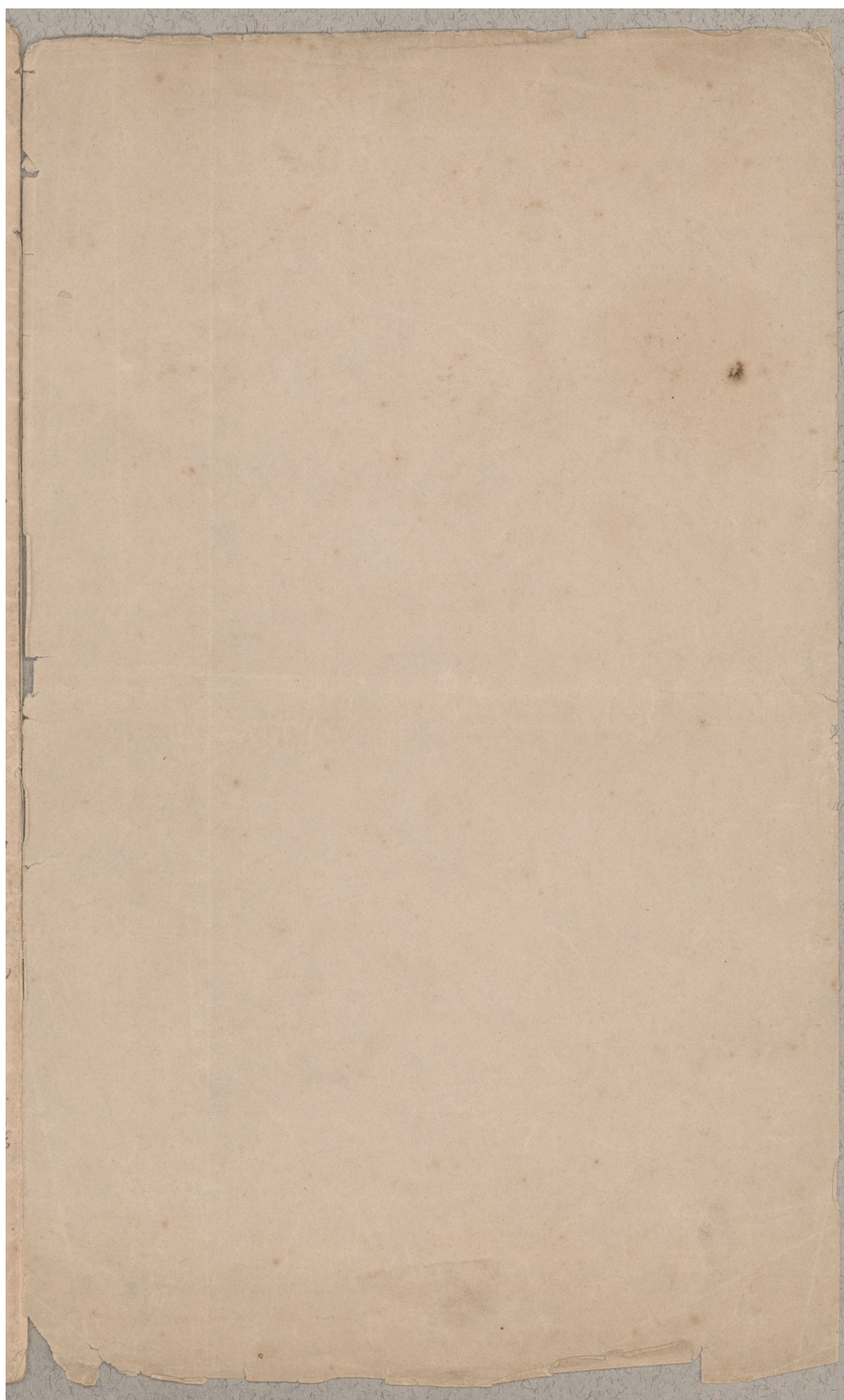
i deres Dragter ere meest mørke. Stærke røde Farver
anvendes sparsomt, men kjört. Skjørtet er vædet,
meget vidt, men lagt i fine Læg heelt rundt, og
foruden har det en indvædet Bordt af fine røde,
sorte, blaa, gule Linier og en bred grøn; det er ellers
mørkeblaat. Troien af rødbrunt Klæde med
grønne Baand i Armeaab og rundt i Halsen; i denne
Troie eller Bül er fast syet et stykke strikkede, mørkegrønne
Armer, hvis Masker ere dannede i Nider, og paa
den indvendige Side af Armen er paa Armet brendt
med Uld garn af samme Farve smaa Posetter, der ere
saa smaa, at de vise sig kun som Knapper. Armet
gaaer kun til Albuen og her stikker en rymket, med
Kriphinge brendt Mansket frem. Nuen her to
egne Klapper, der gaa frem paa kinden med hvide
Kanter; om den er kændt et Fjoklæde paa en
egen Maade, som j fik tegnet. Fjoklædet er af
grat Klæde med mørkeblaa eller sorteblaa
brede og smalle hvide Striber, foruden kantet med
Baand af forskjellige stærke Farver; j need ikke
om Fjoklæderne findes vavede til dette bestemt
Brug som i andae Egne af Sælland, eller, som Fjok
til Skjørtet, hvori de bragede Bredder ere indvæde-
de. Mandenes Dragter saae j ikke, da det var i
fløst tiden, hvor de kledde sig meget let; men om
Vinteren skal de see godt ud i deres lange Kjøfter
og Veste. Den her beskrevne Dragt er Kjøbmandsdragt,
men j saae de fleste Kvinder i en anden. Der gik
næsten Alle i et vidt uldent Underskjørt med en
temmelig bred sort Kant nedenom, en hvid Bül
kantet med røde eller bragede Baand i Halsen,

Armegabene og rindtom i Livet, hvor den ved et Par
 Ind ^(i Hænde) gik (er dannet) til et lille Stjød bagpaa. Ogsaa
 Tøisen haade de sjeldent paa men gik i de blatte Lærk
 ærmene. Saaledes gik de Lmaae og Høne, i Rigerne og ved
 Markarbeidet. Hvad der især behagede mig ved Trøien
 Timmerens Dragt var et vist simpelt, ærbart Udseende
 der, den gav dem deels ved Lint deels ved Farve, og saa
 æckelige saale de ind, at jeg spurgte om de ikke haade
 et mere dannet Udseende, end Bønderne i Almindelighed,
 men det er neppe Tilfælde. De boe paa en afsøndret
 temmelig ide Klæde, hvor de sjeldent see Rejsende
 og kun haave lidet Samfærdighed med Andre. Der
 sket kom med at Rigerne forsamles meget hjemme,
 hvor de egentlig kun ringe og malke; Hens moderen
 kjørere, brigger og bager selv, saa de maas formelig
 opdrages, hvor de tage Tjeneste hos Folk udenfor Bønde
 standen. Dette skeer gjerne, naar de nogle Aar haave
 tjent Bønderne selv, som for største Delen ligger
 dem med gode Klædningstoffer; haave de nu samlet
 sig Klæder til de gjøres tjene, hvor Lønnen gives dem
 i ~~Penge~~ Penge, som de dog omhyggelig gjemme og an-
 vende Bekæmpe. Selv virke de gode Stoffer, som Tjerner
 o. s. v. De sige: det nytter ikke Østerlænderne, eller dem
 der østergaa (Bønderne hinsides Kallindborg) at de tjene
 de Penge, thi de kaste dem bort til Narrestroger.
 Bøndergaardene ere sjeldent bygget sammen, som
 i det øvrige Lolland, men haade førstetmeest Gab
 i de fine Hjørner, og det er først i den seneste Tid,
 at de begynde at hente dem indkændig; derimod
 skal de indtil Jaarden gjerne være hattede. Riggene
 gerne see dog godt ind med de graagule Lærvege,

Der staae samvitt i Farven til de røde Gavel. Flere
Steder saae j et lille Kluvs ligge ved en gammel
Stensætning; Mellemrummene mellem de store Steen
i Kredsen var da fyldt ind med Jod og mindre Steen,
og saanedes saaledes en lort Andhegning; og over den
grønne Jod derindenfor var saa et Stykke pløjet og
lagt med Kartofler; selve Graakammeret vel endog
benyttet til at gemme et og andet i, og hvorvet det
var en Vanhelligelse af disse for mig begjære Altid
minde, var der dog maagt saa hyggeligt i denne ven-
lige Forbindelse af Oldtid og Nittid, at j ikke kunde
blive ved paa Behoerue af disse Klutter, der mildt
hilste mig God-Aften, idet j seed forbi. Det er egent-
lig Alt, hvad j seed om Behoerue; men j fattede
den Beslutning en anden Sommer at leie mig i
Kast paa nogen Tid hos en Gaard mand herude,
for at male ved Stranden — da skal j make Lære
Pössingerne at kjende Lysesagød, som j lærte at
kjende Morten Jensen og Jens Nielsen og Niels Jensen
og Slægter Niels og flere i Nærbj i denne Sommer,
da j i to Maanedes levede lykkelige Dage hos Bror
Berfalk, og lærte blandt dem herlige Mennesker
at kjende. — Lau maage disse Lærer-Lud-ene, vil
de dog, naar lang Tid er gaaet, og naar mine Andtrik
kunde have forrisket disse, hjælpe mig til i Erindring
at leve disse to Dage hos Brader Plonoratus
om igjen. Det er ellers høierligt, at j ikke kan skri-
ve Ligt, inden at forestille mig, at j skriver det
for en anden end

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

